

รายงานผลการดำเนินกิจกรรมโครงการ

โครงการการประชุมเชิงปฏิบัติการ “สื่อมวลชนกับการสร้างเสริมสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทบาทที่เป็นจริง บทบาทที่ควรจะเป็นและเส้นทางสู่การสื่อสารเพื่อสันติภาพ

สมัชชา นิลปัทม์ และ บัณฑิตกา จารุมา

ภายใต้

โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมในภาคใต้ของประเทศไทย

Southern Thailand Empowerment and Participation (STEP) Project

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการการประชุมเชิงปฏิบัติการ “สื่อมวลชนกับการสร้างเสริมสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทบาทที่เป็นจริง บทบาทที่ควรจะเป็น และเส้นทางสู่การสื่อสารเพื่อสันติภาพ” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของสื่อมวลชนที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ความขัดแย้งและสร้างแนวปฏิบัติด้านสื่อสารเพื่อคลี่คลายความขัดแย้งและเพื่อสันติภาพที่เหมาะสมกับบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการสื่อข่าวในสถานการณ์ความขัดแย้งแก่สื่อมวลชนในระดับปฏิบัติกับวิทยากร-ผู้สื่อข่าวอาวุโสที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ความขัดแย้ง และ 3) เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจแก่สื่อมวลชนในระดับปฏิบัติในการนำแนวคิดด้านการสื่อสารเพื่อคลี่คลายความขัดแย้งและเพื่อสันติภาพมาปรับใช้อย่างเหมาะสมกับบริบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มเป้าหมายของโครงการได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานข่าวนักข่าวท้องถิ่นหรือผู้ปฏิบัติงานด้านข่าวภายในท้องถิ่น จ.ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จำนวนทั้งสิ้น 15 คน และนักศึกษาคณะวิทยาการสื่อสารจำนวน 5 คน

ตลอดโครงการได้จัดกิจกรรมแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนแรก คือ ส่วนของผู้จัดโครงการและส่วนของงานพัฒนาศักยภาพสื่อมวลชน มีกิจกรรมทั้งสิ้น 5 กิจกรรม ได้แก่

- 1) การรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร
- 2) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม
- 3) การประชุมระดมสมอง
- 4) การจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพ
- 5) การจัดทำรายงานโครงการ

ส่วนที่สอง คือ งานพัฒนาศักยภาพสื่อมวลชน มีกิจกรรมทั้งสิ้น 3 กิจกรรม

- 1) กิจกรรมประชุมโต๊ะข่าวภาคใต้
- 2) กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ “ห้องเรียนสิทธิมนุษยชน”
- 3) กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ “การรายงานข่าวในสื่อใหม่”

สำหรับประสิทธิผลของกิจกรรม ผู้จัดมีการวัดประสิทธิผลผ่านโครงการวัดประสิทธิผลของกิจกรรมผ่านตัวชี้วัด 2 ประการ ได้แก่ 1) ความสำเร็จของกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมาย และ 2) ความสำเร็จของกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มเป้าหมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักข่าวรุ่นใหม่ที่ประสบการณ์การทำข่าวไม่มากและทักษะการทำข่าวยังไม่ถึงขั้นระดับเชี่ยวชาญ แต่เป็นกลุ่มคนที่อาศัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่สนใจและต้องการนำเสนอความจริงใน

รูปแบบข่าวภายใต้มุมมองของ “คนใน” ให้คนนอกพื้นที่รับทราบ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดของนักข่าวกลุ่มนี้ นอกจากเรื่องทักษะการทำข่าวแล้ว ความแข็งแรงหรือมีเสถียรภาพของกลุ่มยังมีน้อย เนื่องจาก เป็นกลุ่มเกิดใหม่ที่เพิ่งรวมกลุ่มทำงานภายใต้ชื่อ เครือข่ายสื่อภาคประชาสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ไม่เป็นทางการ) การเริ่มต้นของการประชุมร่วมกันในรูปแบบโต๊ะข่าวภาคใต้เพิ่งเกิดขึ้นในช่วง 3-4 เดือนที่ผ่านมา ซึ่งเป็นจังหวะเดียวกับโครงการ STEP ต้องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในพื้นที่ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า โครงการ STEP เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยเสริมความแข็งแกร่งด้านการรวมกลุ่มของกลุ่มเป้าหมาย

2) กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มเป้าหมาย

กระบวนการที่ใช้เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของกลุ่มเป้าหมาย แบ่งเป็น 3 กลุ่มได้แก่

กลุ่มแรก คือ กิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายโดยตรง ได้แก่ กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ “การรายงานข่าวในสื่อใหม่” กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ “ห้องเรียนสิทธิมนุษยชน” และ กิจกรรมประชุมโต๊ะข่าวภาคใต้ โดยทั้งสามกิจกรรมนี้ มีเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานข่าวภายใต้บริบทสถานการณ์สามจังหวัดชายแดนใต้

กลุ่มที่สอง คือกิจกรรมการเสริมสร้างความสัมพันธ์กลุ่มแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะสอดแทรกระหว่างการดำเนินกิจกรรมอบรม เป็นต้นว่า การจับคู่บัดดี้ “พี่สอนน้อง” โดยกำหนดให้ผู้เข้าอบรมที่ทำงานข่าวกับนักศึกษาคณะวิทยาการสื่อสาร เข้ากลุ่มหรือจับคู่กันทำงานในระหว่างการอบรม เพื่อให้ผู้เข้าอบรมที่มีประสบการณ์ข่าวแต่ไม่ได้ผ่านการเรียนนิเทศศาสตร์ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับนักศึกษาที่ไม่มีประสบการณ์การทำข่าวในสนามจริงแต่มีความรู้ทางนิเทศศาสตร์ อีกกิจกรรมหนึ่งได้แก่ การมอบหมายงานกลุ่มโดยกำหนดให้แต่ละกลุ่มต้องมีผู้นำ เลขานุการ และผู้เสนอ กิจกรรมนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เข้าอบรมเรียนรู้การทำงานเป็นทีม โดยแต่ละทีมจะมียกข่าวอาวุโส คือคุณสุพจน์ จรุงจิต และอาจารย์สมัชชา นิลปัทม์ อาจารย์คณะวิทยาการสื่อสารเป็นพี่เลี้ยงดูแลอย่างใกล้ชิด

กลุ่มที่สาม คือกิจกรรมประเมินศักยภาพของกลุ่มเป้าหมาย โดยกิจกรรมกลุ่มหลังนี้ จะปฏิบัติในรูปแบบไม่เป็นทางการ เช่น การพูดคุยระหว่างพัก การซักถามระหว่างทำกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายทบทวนการมีส่วนร่วมของตนเองในกิจกรรมและสะท้อนออกมาผ่านความคิดเห็นที่ไม่เคร่งเครียด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถพูดคุยโดยไม่รู้สึกว่าการตนเองกำลังถูกประเมินอยู่

จากการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้เข้าร่วมที่ลงพื้นที่พบผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชน พบว่า ผู้เข้าร่วมยังขาดทักษะการเข้าถึงแหล่งข่าว การสังเกต การเก็บข้อมูลเชิงเอกสารและการจัดข้อมูลเชิงระบบ ส่งผลให้ไม่สามารถตอบคำถามผู้จัดโครงการหรือเล่าเรื่องราวให้เห็นภาพได้

เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการ ผู้ดำเนินโครงการ มีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การวางแผนการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในอนาคต ดังนี้

1. ผู้สื่อข่าวรุ่นใหม่บางส่วนถนัดในกิจกรรมเคลื่อนไหว การสร้างให้เป็นผู้สื่อข่าวมืออาชีพอาจไม่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม การเสริมสร้างทักษะด้านการสื่อสารและการเล่าเรื่องก็สามารถช่วยให้การทำงานกิจกรรมเคลื่อนไหวลุล่วงไปได้
2. กิจกรรมในลักษณะ “นักข่าวพลเมือง” (Citizen Journalist) อาจช่วยตอบโจทย์ผู้สื่อข่าวรุ่นใหม่ที่สนใจการเคลื่อนไหว ขับเคลื่อนทางสังคมด้วยได้
3. การขยายตัวของ “สื่อใหม่” (New Media) และเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) ที่ง่ายแพร่หลายและมีต้นทุนต่ำเป็นโอกาสของการสร้างพื้นที่สาธารณะทางการสื่อสารใหม่ (Communication Space) เพื่อสร้างสมดุลของข่าวสารใหม่ (Balance of Information) ในสนามของความขัดแย้ง
4. การพัฒนาทักษะทางการสื่อสาร มีผลทำให้นักกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคม มีเครื่องมือให้สามารถเชื่อมต่อเครือข่าย เพื่อสื่อสารลักษณะประเด็นปัญหาทางสังคมที่ใกล้เคียงกัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามเครือข่าย ซึ่งจะให้เห็นภาพรวมของประเด็นปัญหาชัดเจนมากขึ้นและการผลักดันประเด็นปัญหาต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. แนวปฏิบัติด้านการสื่อสารสันติภาพ (Code of Conduct) ควรมาจากการที่ชุมชนวิชาชีพเริ่มเห็นความสำคัญของการสื่อสารในบริบทสังคมที่มีความขัดแย้งและก่อรูปข้อกำหนดร่วมกันเพื่อใช้ร่วมกันเอง มีใช้ข้อกำหนดจริยธรรมทางวิชาชีพ แบบบนสู่ล่าง (Top – Down)

ในส่วนของผู้เข้าอบรมโครงการ ซึ่งได้เสนอแนะผ่านการตอบแบบสอบถาม มีดังต่อไปนี้

1. อบรมเรื่องสื่อมวลชนและการทำข่าว การเขียนข่าว การนำเสนอ การรายงานข่าว สารคดีเชิงข่าว
2. เทคนิคในการทำข่าวให้มีความน่าเชื่อถือ
3. จัดการอบรมแบบเข้มข้นทุกระบวนการทำข่าว เช่น การทำข่าวร่วมกับนักข่าวมืออาชีพ ตั้งแต่ขั้นตอนการประชุมโต๊ะข่าว ลงพื้นที่เก็บข้อมูล การเขียนและรายงานข่าว โดยมีนักข่าวมืออาชีพเป็นพี่เลี้ยง
4. การเขียนข่าว รายงานข่าว ในภาษาต่างประเทศ นอกเหนือจากภาษาไทย
5. การใช้เทคโนโลยีในการเผยแพร่ข่าวเพื่อเป็นการใช้ช่องทางการสื่อสารที่มีอยู่คุ้มค่าและหลากหลาย
6. การใช้วิถีและอุปกรณ์อื่นๆ ในการทำข่าว
7. จัดโครงการในรูปแบบนี้อีกเพื่อเพิ่มทักษะในการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติจริง
8. ควรเชิญวิทยากรที่มีความรู้เรื่องพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ในการทำข่าวมากขึ้น